

ენით, რომლითაც ლაპარაკობს საფრანგეთი რიფის მიმართ. მან უნდა უთხრას საქართველოს ერს: «დაგითმობ კუველაფერს, რაც კი შეიძლება მაჟურულ იქნას სერთაშორისო შეთანხმების ასრულებით და დადგებულ ხელშეკრულებათ ფარგლებში». აი სიტყვა კულტურულ სახელმწიფოს! ვინც ამას უაღლეოდა, ის არ არის ესლანდელი კულტურული სახელმწიფო, ის უფრო იქნება სახელმწიფო ველური, ბაზიბურული...

იმას, რასკვერებულია, დაგილიც არ უნდა ქმნედს განათლებულ «ერთა სახოგადოებაში».

ეხლა ვნახოთ: რა არის ეს «საქართველოს შეთანხმება» და «დადგებულ ხელშეკრულებათ ფარგლები»?

27 იანვარს 1921 წ. საქართველო, როგორც დამოუკიდებელი სახელმწიფო, იცნო უზნენაშისა საბჭომ. ამ საბჭოში შედიოდნენ წარმომადგენლები ინგლისის, საფრანგეთის, იტალიის, იაპონიის და ბელგიისა. ამათ მოჰყენებ კედლაც შემდეგი სახელმწიფოები: არგენტინა, გერმანია, პოლონეთი, რუმინია, ჩეხო-სლოვაკია, ავსტრია, პანამა, პაიტი, მექსიკა, ლიბერია, ლიუკსემბურგი, სიმი და სხვანი. ეს ცნობა ნიშანს—რომ თითქმის მომავალი კულტურულმა კაცობრიობამ დაინახა ქართველი ერის წარსული, მისი ბრძოლა, მისი კულტურული განვითარება, მისი არგ-მარქ, სადაც—ამოდენა საუკუნეა—ბრწყინვას თამარის სახე და პერს რუსთაველის გრძნილობა. დაინახა ეს, დააგასა და დაწმუნდა, რომ ქართველი ერი ლირისა თავისუფალ სახელმწიფოებით ცხოვრებისა, ვინაოდნა მისი სული და გული, მისი ნებისყვავე მიმართულია საკავალეო იდეალებისგან... აი ას ნიშანს ეს ცნობა, აი რაზე მოხდა ეს «საქართველოს შეთანხმება». მისი ჩარჩობი? იგი მეტს ვერ გაიწევა, იგი სრულია, ის არის—დამოუკიდებლობა.

რაც შეეხება ხელშეკრულებას, საქართველოს აქვს ერთი, მეტად მნიშვნელოვნი: იგი დადგებულია თვით რუსთან 7 მაისს 1920. ვინ არ იცის პირელივე მუხლი ამ ხელშეკრულებისა? «რუსთან—ნათევამია იქ—სცნობს უდავოდ საქართველოს დამოუკიდებლობას და მის სახელმწიფოებით სუვერენიბას, და სრულ თავის ნებით ხელს იღებს ყოველ უმაღლეს უფლებებზე, რომელიც ეკუთხნდება რუსეთის შეთანხმება».

ასეთია ხელშეკრულება რუსეთთან. აქ ყოველი ახსნა-განმარტება ზედმეტია.

მაშ უფლება საქართველოს არის უდავო და უკველი. მაგრამ როგორც შეძლება უფლების შეძრა, ის შემდებარება მისი დაკარგვაც. უფლებას უნდა დაცვა. თუ იგი შეასრულია, იმას უნდა აღდგონა. კერძო განწყობილებაში, სახელმწიფოს შეინოთ, ეს ადგილია: ახსებობს სასამართლო, ყოველ მიქალაქეს შეუძლია იქ მიპართოს და მოითხოვოს აღდგენა თავის შეუძლია უფლებისა. მაგრამ არის ასეთი რამ სახელმწიფოს გარეშე? არის რაიმე დაწესებულება საერთაშორისო ხასიათისის, სადაც შეიძლება ერთობა ერმა დაუშვის საჩივარი შეერთებული ერის და მოხდობა. ამ სახელმწიფოებით სუვერენიბას, და სრულ თავის ნებით ხელს იღებს ყოველ უმაღლეს უფლებებზე, რომელიც ეკუთხნდება რუსეთის შეთანხმებისა. მისი მუხლი მამულიშვილისა, ამას ერთობა მართვის და მუშაობის უფლებების შესახებ ქართველ ერის და მოხდობას და მისი ტერიტორიისა.

მარტონი არა ვართ: ჩრდინა არიან ლანდები ათასობით დახოცილი მამულიშვილებისა.

კიდევ ეს უდავოა.

ეს ასე, ეს უდავოა, მაგრამ დიდი შეცდომა იქნებოდა, თუ ჩეგი, სამულვარ-გარედ გადამოხვეწილი ქართველობა, მიღს და მოსვენებას მიკვემ მას იმ იმდენით, რომ ყველაფერი გაკეთებული ყოფილა და ველაფერი თავის დროში მშემჩრების მოგვიცი. პირებიდ, ვინერები, კუომის უფლებას უდაცვა და მისთვის დაც და ამ განუწყვეტელი ბრძოლა და მუშაობა. საჭიროა გალიმავება ეგრძობის თანაგრძობისა და ამორჩავება საზოგადოებრივი აზრისა. ნიადაგი მზად არის და საგანი დეირებისა.

მარტონი არა ვართ: ჩრდინა არიან ლანდები ათასობით დახოცილი მამულიშვილებისა.

ასეთია ხელშეკრულება რუსეთთან. აქ ყოველი ახსნა-განმარტება ზედმეტია.

შორისო განწყობილებაში. სხვა გზა არ არის, დღეს თუ ხელ რუსეთი უნდა თავისა და განახლული წარმოგენდების კარგის წინ.

აა, მაშინ წარმოგენდება საქართველოს საკითხი მთელი თავისი სიღიადით. იგი დაგდება თავისითავად, ავტომატიურად, ვინაიდან შესაფერი რეზოლუცია უკვე ღრჯებ აქვს მიღებული ერთა ლიგას. ერთი—22 სექტემბერს 1922 წ. ერთა ლიგის საზოგადო ყოფილობამ მიღო ერთმაგ დეველიუმ კამისისის შემოვარებული დაგენერებაში:

«ყოლობის ერთა ლიგისა, მიღო რა მხედველობაში საქართველოს მდგრამარების, ავალებს საბჭოს თვალყური ადგენების და მოვლენების შევინარების ამ კუთხეში, ის რომ არ გაუშვას ხელიდან შემთხვევა, როგორიც შეიძლება მოხდეს, უშველოს, მშვიდობიანი ღონისძიებებით და თანხმად საერთაშორისო უფლებისა, რომ ეს ქვეყანა დაუბრუნდეს ნორმალურ მდგრადას».

მეორე რეზოლუცია იყო მიღებული 25 სექტემბერს 1924 წ. მისი ინიციატივა ეკუთვნის სამს სახელმწიფოს—ბელარუსის, საფრანგეთის და ნიგნიანის. ყრილ ამამ ერთხმად მიღო ვრცელობით მოხსენება მე-ეკომისისა და დადგინდა:

«გადაეცის საბჭოს მოხსენება მე-ეკომისისა შესახებ საქართველოს მდგრამარებისა, რათა მიეცის საბჭოს ამ დამატებულ მდგრამარებისა და ნიარად, როგორც საჭიროა ხელშეკრულება, მისი არგ-მარქ, სადაც—ამოდენა საუკუნეა—ბრწყინვას თამარის სახე და პერს რუსთაველის გრძნილობა. დაინახა ეს, დააგასა და დაწმუნდა, რომ ქართველი ერი ლირისა თავისუფალ სახელმწიფოებით ცხოვრებისა, ვინაოდნა მისი სული და გული, მისი ნებისყვავე მიმართულია საკავალეო იდეალებისგან... აი ას ნიშანს ეს ცნობა, აი რაზე მოხდა ეს «საერთაშორისო შეთანხმება». მისი ჩარჩობი? იგი მეტს ვერ გაიწევა, იგი სრულია, ის არის—დამოუკიდებლობა.

ამაირად საქართველოს საკითხი უკვე დასმულია ერთა ლიგაში. ლიგის საბჭოს დაწმუნებული აქვს «ხელიდან არ გაუშვა» შესაბამის შემთხვევების იმ დროს და ნიარად მისი სული და გული, მისი ნებისყვავე მიმართულია და დადგინდა:

«გადაეცის საბჭოს მოხსენება მე-ეკომისისა შესახებ საქართველოს მდგრამარებისა, რათა მიეცის საბჭოს ამ დამატებულ მდგრამარებისა და ნიარად, როგორც საჭიროა ხელშეკრულება, მისი არგ-მარქ, სადაც—ამოდენა საუკუნეა—ბრწყინვას თამარის სახე და პერს რუსთაველის გრძნილობა. დაინახა ეს, დააგასა და დაწმუნდა, რომ ქართველი ერი ლირისა თავისუფალ სახელმწიფოებით ცხოვრებისა, ვინაოდნა მისი სული და გული, მისი ნებისყვავე მიმართულია საკავალეო იდეალებისგან... აი ას ნიშანს ეს ცნობა, აი რაზე მოხდა ეს «საერთაშორისო შეთანხმება». მისი ჩარჩობი? იგი მეტს ვერ გაიწევა, იგი სრულია, ის არის—დამოუკიდებლობა.

ამაირად საქართველოს საკითხი უკვე დასმულია ერთა ლიგაში. ლიგის საბჭოს დაწმუნებული აქვს «ხელიდან არ გაუშვა» შესაბამის შემთხვევების იმ დროს და ნიარად მისი სული და გული, მისი ნებისყვავე მიმართულია და დადგინდა:

«გადაეცის საბჭოს მოხსენება მე-ეკომისისა შესახებ საქართველოს მდგრამარებისა, რათა მიეცის საბჭოს ამ დამატებულ მდგრამარებისა და ნიარად, როგორც საჭიროა ხელშეკრულება, მისი არგ-მარქ, სადაც—ამოდენა საუკუნეა—ბრწყინვას თამარის სახე და პერს რუსთაველის გრძნილობა. დაინახა ეს, დააგასა და დაწმუნდა, რომ ქართველი ერი ლირისა თავისუფალ სახელმწიფოებით ცხოვრებისა, ვინაოდნა მისი სული და გული, მისი ნებისყვავე მიმართულია და დადგინდა:

«გადაეცის საბჭოს მოხსენება მე-ეკომისისა შესახებ საქართველოს მდგრამარებისა, რათა მიეცის საბჭოს ამ დამატებულ მდგრამარებისა და ნიარად, როგორც საჭიროა ხელშეკრულება, მისი არგ-მარქ, სადაც—ამოდენა საუკუნეა—ბრწყინვას თამარის სახე და პერს რუსთაველის გრძნილობა. დაინახა ეს, დააგასა და დაწმუნდა, რომ ქართველი ერი ლირისა თავისუფალ სახელმწიფოებით ცხოვრებისა, ვინაოდნა მისი სული და გული, მისი ნებისყვავე მიმართულია და დადგინდა:

«გადაეცის საბჭოს მოხსენება მე-ეკომისისა შესახებ საქართველოს მდგრამარებისა, რათა მიეცის საბჭოს ამ დამატებულ მდგრამარებისა და ნიარად, როგორც საჭიროა ხელშეკრულება, მისი არგ-მარქ, სადაც—ამოდენა საუკუნეა—ბრწყინვას თამარის სახე და პერს რუსთაველის გრძნილობა. დაინახა ეს, დააგასა და დაწმუნდა, რომ ქართველი ერი ლირისა თავისუფალ სახელმწიფოებით ცხოვრებისა, ვინაოდნა მისი სული და გული, მისი ნებისყვავე მიმართულია და დადგი

